

gya hogy rosszul bánok a lakókkal és ő volt a handle megölte Bölérné a Moli az a szeméj”.

Az egyes szám első személyben „elkövetett” stilisztikai inkoherencia, a helyesírási hibák tovább fokozzák a „humorisztikai” ábrázolás, alapállás hatásosságát.

A nyelvi humor kapcsán külön elemezhetnénk az elferdített és kitalált szavak szerepét, rokonságát, ilyenek mindkét regényben akadnak bőven, íme egy-egy gyöngyszem:

„Én városi lakos vagyok, ha nem is bejelentett, ami csak egy üres formalinság.” (Rejtő)

„A difficilismus csak konzisztens reperkusszióknál hatásos.” (Hamvas)

S ha már a szójátéknál tartunk, befejezésül játsszunk a szavakkal, nevekkel, a két szerző rokonsági fokozatát megvilágítandó: Hamvas *a rejtőzködő bohóc*, Rejtő pedig a „hamvas” filozófus, metafizikus, világértelmező. Nem hinném, hogy Rejtő olvasta Hamvast, s kétlem, hogy Hamvas túl sok Rejtőt olvasott volna. Mégis, szövegeik ismeretlen ismerősök, bennük – a humor maszkja mögött – felfedezetlen karneváli sorsközösségü(n)k melankolikus derűje sejlik fel.

Benedek Szabolcs

A CÁPA MÉG EGY BŐRE

(FIUME-NAPLÓ)

2015. november 14-én dél körül érkeztem Fiumébe, amelyet akkor még mind magamban, mind megnyilvánulásaimban és Facebook-bejegyzéseimben többnyire Rijekaként emlegettem. Hogy mikor kezdtem el inkább Fiumének nevezni, arra pontosan nem emlékszem. Talán akkor, amikor elkezdtem írni *A fiumei cápa* című regényt. Mindenesetre egy másik alkalommal, egy másik esszében arról is lehetne merengeni, hogy miként is nevez-

zük mi, magyarok általában ezt a várost. A bevett gyakorlat szerint a történelmi Magyarország helyneveihez a régi elnevezéseket használjuk. Fiume viszont jobbra Rijekaként szerepel az utazási irodák kínálatában. Ennek két oka lehet. Az egyik, hogy soha nem volt igazi magyar neve, elnevezését a történelem során az olaszoktól vettük át. A másik, hogy történelmi léptékekkel mérve csupán igen rövid ideig, megszakításokkal bő egy évszázadig tartozott Magyarországhoz, ráadásul magyar lakosainak aránya akkor is alacsony volt, ezért a város nem is ragadt meg annyira a magyar köztudatban és történelmi emlékezetben.

Ahogy az *A fiumei cápa* megjelenése óta nem egy interjúban és könyvbemutatón elmondtam, mielőtt odamentem volna, nem tudtam többet a városról, mint amennyit a magyarok többsége tud. Rémlík, hogy első horvátországi utam, egy családi nyaralás során keresztülmentünk rajta, útban Rovinj felé, mivel akkor még nem volt autópálya. A következő alkalommal vagy másfél évtizeddel később, már a hegyoldalban futó sztrádáról mutattam a családomnak, hogy az ott lent Rijeka, amelyet hajdan Fiumének hívtak, és a Magyar Királyság tengeri kikötője volt. Persze azt követően, hogy 2015 tavaszán megkaptam a város művészeti ösztöndíját, igyekeztem minél több mindent elolvasni róla. A legfontosabb olvasmányaimnak Fried Ilona kulturális útikönyvei bizonyultak, valamint a *Matrózok, hajók, kapitányok* című ifjúsági regény, amelyet Dékány András írt, aki a Nautica nevű M. Kir. Tengerészeti Akadémia utolsó évfolyamán kezdte meg 1918 őszén a tanulmányait. Igazából tehát nem voltam teljesen fölkészületlen, ám hogy mi vár rám, azt nem tudhattam előre.

Az ösztöndíjas projekt menedzsereivel azt beszéltem meg, hogy szállásom kulcsát szombat lévén a Samovar nevű bárban veszem fel. Nem keltem túlságosan korán, nyugodt tempóban autóztam, és akkor se estem kétségbe, amikor hosszú időn keresztül keringtem a belvárosi sikátorokban, egyik kezemben a térképpel, a másikban a kofferemmel, hogy megtaláljam a nevezett szórakozóhelyet. Csupán később tudatosult bennem, hogy igazából szerencsém volt, mert a bár némiképp meglepő módon szombat déli egykor bezárt, és hétfő reggel nyitott ki újra, azaz még pont jókor érkeztem ahhoz, hogy a kulcsot elvehessem. Persze, nagy gond akkor se lett volna, ha tudtomon kívül elkések: megvolt a menedzserek telefonszáma, akik nyilván intézkedtek volna. Csak épp nem lett volna szerencsés ott-tartózkodásomat ilyen pechkel kezdeni.

Az ösztöndíjasok rezidenciája egy belvárosi lakás, pár lépésre a Korzótól, a tengertől, és tulajdonképpen mindentől, ami a történelmi Fiuméhez

kötődik. Az ösztöndíjas program és a hely egyaránt Janko Kamov nevét viseli. (Igazából van egy másik lakás is, az már szinte a tenger mellett, a piac mögött, ahol a második utam során szálltam meg, amikor a regény helyszíneinek vizsgálata miatt mentem vissza a városba négy hónappal később. Erre még visszatérek.) Kamov Sušakon született, abban a városban, amelyet egy keskeny folyó választott el egykor Fiumétól. A keskeny folyó akkoriban a magyar–horvát államhatárt jelentette. Sušak mostanra a hegytetőn lévő Tersattóval (horvátul Trsat) egybenőtt Fiumével, ezért a mai Rijeka nem is feleltethető meg teljes egészében a hajdani Fiumének. Kamov szobra a manapság Rječinaként, régebben Fiumaraként emlegetett folyónak a hajdani határ horvát oldalán áll. Író volt, és még nem egészen 18 éves, amikor részt vett egy, Khuen-Héderváry Károly kormányzó ellen szervezett horvát demonstráción, amiért a magyar hatóságok bebörtönözték. Kevés műve maradt fenn, aminek az csupán egyik oka, hogy nagyon fiatalon meghalt.

A lakás egy mintegy száz évvel ezelőtt emelt épület harmadik emeletén volt. Bővebb leírása megtalálható *A fiumei cápa* című regényben, hiszen a Noskó család rezidenciáját eme lakásról mintáztam. Ablakaiból pazar kilátás nyílt a háztetőkön keresztül Fiume egyik jelképére, a barokk városi toronyra, valamint a magyar kormányzók hajdani palotájára. Hálószobám ablaka viszont az egyik belvárosi sikátorra nézett – arra a sikátorra, amely történetesen a fentebb említett Samovar bárhoz vezetett, ahonnét eljövet, miután a kulcsot átvettem, még hosszú időn át keringtem az olaszosan szűk utcákon, mire a megadott házszámot megtaláltam, holott amennyiben az ellenkező irányba indultam volna, szinte azonnal odaérek. A lakás konyhájához tartozott egy erkély is, amely a házak alkotta épülettömb közötti belső udvarra nyílt. Ott-tartózkodásom talán harmadik vagy negyedik hajnalán iszonyú robajra ébredtem föl, először azt hittem, hogy betörő jár a lakásban, majd miután kisettenkedtem, láttam, hogy a hirtelen föltámadt orkánszerű szél belökte az erkélyajtót. November vége volt, ilyenkor menetrend szerint beköszönt a bóra.

Az első napokban arra vártam, hogy a lakótársam megérkezzen. Vagy talán nem is vártam, inkább úgy készültem, hogy jön. Korábban arról értesítettek, hogy az ösztöndíjas időben ketten fogunk tartózkodni a lakásban: rajtam kívül egy szerb kurátornő (hogy a főnév mit takar, ma se értem pontosan), aki egyenesen Franciaországból, egy másik ösztöndíjból érkezik. Ez utóbbin nem lepődtem meg, mivel noha nekem ez volt az első ilyen utam, tisztában voltam vele, hogy vannak, akik életvitelszerűen űzik az ösztöndíjas létet, egyikből ki, másiból be, folyton határidőket figyelnek, és pályáza-

tokat írnak, s a világ számos pontján megfordultak már valamely, a Kamovról elnevezetthez hasonló rezidencián. Aztán amikor személyesen is találkoztam az ösztöndíjas projekt menedzsereivel, megtudtam, hogy az érkezésem előestéjén történt párizsi merényletek nyomán bevezetett szükségállapot miatt a kurátornő egyelőre nem hagyhatta el Franciaországot, és nem tudni, mikor jön. Hogy végül megérkezett-e egyáltalán, arról nincs tudomásom, én mindenesetre nem találkoztam vele.

Az ösztöndíj heteiben tehát teljesen egyedül voltam abban a hatalmas, négyoszobás, mindössze a legszükségesebb dolgokkal berendezett, puritán lakásban. Nem bántam különösebben, az alkotói létnek közmondásosan fontos kelléke az egyedüllét, ugyanakkor az, hogy az ember napokon keresztül jószérivel nem beszél senkivel, legföljebb akkor, amikor bevásárol a boltban, fölillant valamit a magány spirituális mélységein túl az azzal járó tehetetlenségből is. Ösztöndíjak alkalmával már pusztán a körülmények nyomán rá vagyunk kényszerítve arra, hogy ülünk a fenekünkön, a számítógép előtt, és írunk. Ami nem baj, elvégre emiatt jöttünk. Fiumei délelőttjeim nekem is ezzel teltek. Akkor még szó se volt regényről. Helyesebben volt egy regénytervem, ám a pályázatot az ösztöndíjra nem erre adtam be, hanem arra, hogy megismerjem a várost, ami nyomán talán majd írok valamit. Ez végül is megvalósult, elégedettek lehetnek velem a Kamov Rezidencia kurátorai. Az akkor éppen a tarsolyomban lévő, Fiumétől teljesen független regényterven ugyan maszatoltam valamit, miközben a dolgozószoba ablakán keresztül hallgattam a városi torony körül keringő sirályok sívítózását, ám a tervet végül elvettem, és ott-tartózkodásom alatt inkább novellákat és más rövidebb írásokat írtam.

Elsőként tárcát egy matrózáról, akinek történetét a tengerészeti múzeumban ismertem meg. A múzeum a hajdani magyar kormányzók Hauszmann Alajos tervezte impozáns épületében található. Az első két-három napon turistaként, térképpel a kezemben jártam a várost, és fölkerestem annak az útikönyvben és az interneten felsorolt nevezetességeit: a Korzót, az Adria-palotát, a Nauticát, József főherceg hajdani villáját, a Dómot, a Szent Vid-katedrálist, a Szíriusz páholy székházát, a volt Európa szállót, az Európa kávéház helyét, a tersattói várat, a kikötőt és így tovább. Autóba ültem és kiruccantam a környékre, például a ma Opatijának nevezett Abbáziára vagy a Bakarként ismert Szádrévre. Hétfégenként pedig kirándulásokat tettem az Isztriai-félszigeten, illetve Krk szigetén. A térképet később félretettem, elvégre Fiume jószérivel minden nevezetessége ott van egy helyen, a belvárosban, amelynek sikátoraiban a vártnál hamarabb kiismertem magam. At-

tól kezdve távolabbi helyekre is elmerészkedtem. Például a jellegzetesen Monarchia korabeli vasútállomáshoz, amelynek épülete előtt egy, még Diósgyőrben készült gőzmozdony áll. Aztán az ipari negyedbe. Vagy Kantridára, ahol a HNK Rijeka futballcsapatának régi stadionja feszít a tengerparton (már nem használják, a klub a város másik pontján kapott egy újat), és ahova nyaranta a fiumeiek strandolni járnak. Na meg ahol a regényemben először sújt le a cápa.

A legfontosabb azonban az volt, hogy megismertem és amennyire szűkre szabott idő- és egyéb jellegű kereteim között képes lehettem rá, belaktam a várost. A saját káromon tapasztaltam meg például, hogy abban az utcában, amelyben a belvároshoz való közelsége ellenére ingyenes a parkolás, hová kell állni az autóval úgy, hogy reggelente ne ágyazzák körbe elmozdíthatatlanul a szomszédos üzem dolgozóinak járművei. Kiismertem, hogy melyik bódében árulják a legfinomabb almás bureket, és melyik zegzugos síkátorokon keresztül tudok eljutni úti céljaimhoz anélkül, hogy folyton kikanyarodnék a mellékutcákból a Korzóra. Mivel nem akartam főzéssel tölteni az időt, és ráuntam a forró olajban kisüthető mirelit ételekre, ebédelni az egyik belvárosi irodaháznak az épület legtetetjén lévő menzájára jártam, ahonnan pompás kilátás nyílt mind a tengerre, mind a Karszt hegyeire. Egyik kedvenc időtöltésemmé vált, hogy a kikötőben lévő antikváriumban a jugoszláv időkből származó képregényeket és hanglemezeket böngészgettem. De szerettem piacra is járni, és beleborzongani a frissen kifogott kagylók, polipok és más tengeri herkentyűk látványába és az én alföldi szaglásom számára orrfacsaró szagába. Szerettem a mólón őgyelegni, figyelni a halászokat, meg azt, ahogy a rakodómunkások és a daruk napokon át pakolják egy-egy tengerjáró uszály gyomrába az árut, mígnem a hajó végül egyik pillanatról a másikra eltűnik a dokk mellől. És persze lett kedvenc helyem is, kevéssel a móló mögött, ahol az úgynevezett magyar korszakból itt maradt és Skull Mátyás öntödéjének nevével fölcímkezett kikötői vasbakok közül az 1-es számún üldögélve néztem, ahogyan a vöröslő napkorong lebukik az Isztriai-félsziget akkor már hófedte hegyei mögött, sugarai azonban előtte még egyszer megfürdenek a Kvarner-öböl mély és hűvös vizében.

November volt, a nap korán nyugodott, a városra hamar leszállt az este. Dél előtt írtam, ebéd után a városban csatangoltam, vagy buszra szálltam – ekkor már mellőztem az autót –, és kimentem Abbáziába, ahol addig rőttem a mindmáig (vagyis a szocializmus elmúltával újra) Ferenc József nevét viselő tengerparti sétányt, amíg rám nem fagyott a bőrkabát. (A sétány mögötti első út Tito marsallról van elnevezve, jól megférnek egymás mel-

lett, a császár meg ő.) Más alkalmakkor beültem az egyetem könyvtárába, és az előző századelőn megjelent *A Tengerpart* című magyar nyelvű napilapot jegyzetelgettem. Hogy pontosan milyen célból, az még nem volt világos előttem. Mindenesetre jegyzeteimből még ott, a Kamov Rezidencián írtam egy esszét Fiume magyar korszakának végnapjairól. Az volt a második megjelent Fiume-írásom. Az elsőben, mint említettem, Josip Carnak, a Carpathia óceánjáró fiumei matrózának a történetét írtam meg, aki társaival egyetemben a Titanic túlélőit mentette, majd a Titanic egyik mentőmellényét a tersattói templomnak adományozta, ahonnét az mostanra a kormányzói palotába, a tengerészeti múzeumba került (a motívum bekerült a regényembe is).

Esténként olvastam vagy filmeket néztem az interneten. Egyetlen estét töltöttem társaságban, amikor az egyik projektmenedzser, egy horvát költőnő elhívott egy díjátadóra, amelyen megjelentek a rijekai irodalmi élet szereplői, és átadták a Janko Kamovról elnevezett díjat. A ceremóniára egy kocsmában került sor, egy graffitikkal borított utcácskában a Korzó mögött, a program végén helyi rockbanda nyomta horvát nyelven a rock and rollt. Akkor még nem tudtam, csak sejtettem, hogy a városban ma is élnek magyarok, noha láttam az egyik épületen a Baross Kör feliratot, a Tersattóba vezető lépcső mellett pedig az egyik házban magyar névtáblát, ám már csak a regényem megjelenése előtt tudtam fölvenni a kapcsolatot a helyi magyarsággal. Akik különben nem a száz évvel ezelőtti fiumei magyarok leszármazottai, hanem a jugoszláv időkben kerültek ide, többnyire a Vajdaságból, Rijekába. Mindenesetre ösztöndíjas ott-tartózkodásom alatt még nem találkoztam velük. Ott voltak viszont a magyar feliratok: a hajdani Európa szálló épületének falán kétnyelvű tábla a Fiumében gyakran időző Jókai Mór emlékére, egy másik tábla a kikötőben Baross Gáborról, aztán a Hauszmann Alajos nevét viselő tér a kormányzói palota, azaz a tengerészeti múzeum körül. És persze Skull Mátyás számozott vasbakjai végig a tengerparton. Továbbá egy Esterházy-kötet horvát fordításban a Korzó egyik könyvesboltjában. (A vasbakokhoz kötik mindmáig ki a hajókat. Nagy részük a feliratozás szerint Skull Mátyás vasöntődjében készült, 1893-ban. Ugyanakkor van közöttük olyan is, amely a budapesti Schlick-féle Vasöntöde és Gépgyár Rt. terméke. Skull Mátyás egyébként alkalmazkodott a mindenkori politikai viszonyokhoz: az első világháborút követően, a város Olaszországhoz tartozása idején pótolta az időközben megrongálódott vagy eltűnt vasbakokat, ám azokra már Matteo Skullként írta a nevét.)

Kádár János szülőházát is megtaláltam Fried Ilona könyve alapján. He-lyesebben azt az épületet (félúton a kormányzói palota és a vasútállomás kö-zött), amelynek helyén egykoron az a szegénykórház állt, ahol Csermanek Borbála, az abbáziai Villa Austria megesett szobalánya világra hozta tör-vénytelen gyermekét.

Az első éjszakákon rendre fölébresztett a belvárosi utcákban keringő ta-karítógép zúgása. Később megszoktam a zajt, noha panaszkodtam miatta a költőnőnek, aki azt válaszolta, hogy igen, ő is hallja a dübörgést – pár lé-pésre lakott a Kamov Rezidenciától, a Samovar Bar mellett, ahol a Kamov-díj átadása előtt ittunk is egy sört –, amelyet ráadásként visszhangosítva erősítenek föl a szűk utcák meg a régi házak, de legalább tiszta lesz a város. Annyit tudnék kijelentésén pontosítani, hogy a város nem tiszta lett, hanem az maradt. Tisztán tartották. Manapság közhelyszámba megy, hogy kül-földön patyolattiszták az utcák, ám az a helyzet, hogy, legalábbis amikor ott jártam, Fiumében tényleg nem borították csikkek a trafikok környékét, használt buszjegyek a megállókat, a Korzó kövezetébe nem volt beletaposva az Európa kávéház helyén működő McDonald'sból származó sült krumpli, a padok tetején nem volt madárszar (pedig a levegőben naphosszat sirály-hadak köröznék a város fölött), a padok aljára nem volt rágógumi ragaszt-va, a mólón nem zörgetett nejlonzacskót a szél, a József főherceg hajdani vil-lája körüli parkban nem volt a virágágyásba dobva koton, az utcákon nem kellett kerülni a kutyagumit, és még abban az egyébként a takarítógép já-rásától kívül eső utcában is, ahol az automat tartottam, és ahol az említett üzem mellett élelmiszerdiszkont és halkereskedés működött, ugyanolyan tisztaság uralkodott, mint a város más pontjain.

Ami folyamatosan megszédített, az a tenger semmi máshoz nem hason-lító illata. Amikor az első délutánon, miután berendezkedtem a rezidenci-án, és elfoglaltam a leglakályosabbnak vélt szobát – a többi meghagytam választásra a végül meg nem érkező kurátornőnek –, majd lementem a ki-kötőbe, rögtön orron csapott az a sós-édeskés, enyhén émelyítő szag, amely ösztöndíjas időm alatt nem is ment ki onnét. Folyton velem volt, minden-hova elkísért, akár a sirályok sívítása, amelyet akkor is hallani véltem, ami-kor egyet se láttam belőlük. De ez egyáltalán nem zavart. Fiume nyüzsgő, lüktető nagyváros, ám lehetőséget ad a merengésre is. Mint említettem, nap mint nap hosszú időt töltöttem azzal, hogy Skull Mátyás 1-es számú vas-bakjáról néztem a naplementét, de a rezidencián is rendre megszakítottam az írást, hogy az ablakhoz lépve bámuljam a városi torony körül keringő si-rályokat. (A toronyról akkor még hiányzott a kétféjű Habsburg-sas, amelyet

az első világháború után, Fiume olasz kézre kerülésekor egyfejűre cseréltek, majd a második világháborút követően, amikor a város Jugoszláviához került, teljes egészében eltűntek. 2017 tavaszán helyezték vissza, a fiumei szeparatisták nagy lelkesedése közepette.) Kétségtelen, hogy az ösztöndíj idejére amúgy is kikerülhettem a napi mókuserékből, mindenesetre Fiume hagyott élni, nem követelte meg, hogy fölvegyem a ritmusát, engedte lép-teim lassúdsát, és hagyta, hogy halljam a gondolataimat.

Azzal is eltöltöttem olykor egész, vagyis inkább a korai sötétedés okán fél délutánokat, hogy átbuszoztam Abbáziába, leültem a Ferenc József nevet viselő parti sétány egyik padjára, és bámultam a tengert. Amelyet igazából a maga horizontális teljességében se Fiuméből, se Abbáziából nem lehet látni: kétoldalt eltakarják a Kvarner-öböl partjai, szemből pedig Krk és Cres szigete. Ez így van egyébként majdnem a teljes horvát partvonalon: ahhoz, hogy a nyílt Adriát lássuk, el kell menni az Isztriai-félsziget nyugati szélére. De a tenger akkor is ott van, ott volt pár perc sétára a rezidenciától, és láthatóan rajtam kívül a helyiek se bírnak betelni vele, hiszen a móló és az olasz módra Rivának nevezett kikötői sétány folyamatosan tele volt emberekkel.

A fiumei cápával először a természettudományi múzeumban találkoztam, a manapság a városi levéltárnak otthont adó, egykor volt főhercegi villával szemben. A kiállítás viszonylag szűkre szabott helyen, ám gazdagon jeleníti meg a Kvarner-öböl élővilágát, a cápa mindjárt az első teremben volt, le is fotóztam, és a hajdani pesti humorkodással tettem ki a Facebookra: lám, tényleg létezik! Nem sokkal utána az egyetemi könyvtárban, *A Tengerpart* számaiban randevúztunk ismét, híradások formájában arról, hogy hol itt, hol ott látták a cápát, némelyik támadott, sőt ölt, a másikat kifogták, és az Adria-palota szomszédságában székelő M. Kir. Tengerészeti Hatóság szép jutalmat fizetett érte. A tetemet időnként megvásárolta egy vállalkozó, és fölvitette Budapestre, ahol a Városligetben, a vurstliban rémisztgették vele a népeket.

Akkor regényről még nem volt szó. Mégis sejtettem, hogy előbb-utóbb kezdeni fogok valamit, ugyanis az ösztöndíj utolsó napján angol nyelvű várostörténeti könyveket vásároltam. Aztán inkább előbb következett be, mint utóbb. Hazatértem az Adria mellől a lucskos, ázott, borult pesti decemberbe. Először azt hittem, hogy a sirályok rikoltozása hiányzik, meg a tenger illata. Vagy éppenséggel a bóra, amellyel annak ellenére megbarátkoztam, hogy láttam, amint szemeteskonténereket dob a Riváról a tengerbe. Hamarosan rájöttem, hogy több hiányzik ezeknél: az, amit divatos és nyegle

szóval flingnek mondanak. Annak érzete, amit később, a regény megjelenése utáni interjúban úgy fogalmaztam, hogy Fiumében a mediterrán életöröm találkozik az Osztrák–Magyar Monarchia bohém eleganciájával. Egy ízig-vérig közép-európai város az Adria partján. Ez adta a hiátus lényegét. Mint amikor az embernek hirtelen el kell utaznia a kedvese mellől. Még akkor is, ha ez egyáltalán nem volt hirtelen. Hiszen tudtam, hogy az ösztöndíj egy bizonyos napon véget ér. Talán az volt egyébként az első igazán hideg, téli nap. Hazafelé, a Karszton át már havat láttam, és fáztam az autóban a fűtés ellenére is.

Először a Google Maps-en tértem vissza. Bebarangoltam az interneten az ismerős utcákat és tereket. Megnéztem a házakat, a boltok kirakatát, amelyek előtt nap mint nap elhaladtam. Találtam pár webkamerát is, amelyek valós időben adták a város különböző pontjait. Ott is pocséknak mutatkozott a december: esős volt és borús. Ha történetesen akkor lettem volna ott, nehezen bírtam volna órákon át a városban csatangolni. A jelenből áttértem a múltba. Régi képeslapokat kerestem a világhálón, fotókat a Fortepanon, leírásokat, térképeket és beszámolókat az egykori Fiuméről. Akkor már (talán két héttel a hazaérkezésem után) tudtam, hogy ebből regényt fogok írni.

Az első oldalak mindjárt karácsony előtt megszülettek. Hamarosan jött egy felkérés is, hogy írjak novellát a Galaktika Fantasztikus Könyvek (gyerekkoromban úgy hívták: Koszmosz Fantasztikus Könyvek) 300. kötetébe. A történet Fiumében és az előző század elején játszódik, akár *A fiumei cápa*. Március közepén jelent meg a *GFK 300* című antológiában, stílszerűen a *Bóra* címet kapta, később Pataki Angéla kiváló fordításában egy rijekai irodalmi magazinban is napvilágot látott. Az antológia pedig a zsebemben volt, amikor 2016 márciusában visszatértem Fiumébe.

Mert vissza kellett mennem. A vágyon túl hajtottak a tények. A regény tényei. Muszáj volt megnéznem bizonyos dolgokat. Tényleg ez az épület látszik arról az utcasarokról? Valóban arrafelé nyílnak az ablakok? És mennyi idő alatt lehet elgyalogolni a ma gyorsétteremként funkcionáló Európa kávézótól a M. Kir. Posta fiumei hivataláig, amely viszont mind a mai napig postaként üzemel? Végiggyalogoltam ismét az egykor Mária Terézia nevét viselő mólón, megbámultam újra a naplementét az 1-es számú Skull Mátyás-bakról, körbejártam a Nauticát, kifigyeltem az alagút két nyílását, ahova a vonat beérkezik, hogy aztán a hegy gyomrából kijőve legközelebb már a tengerparton bukkanjon elő, fölmértem a piac kínálatát, megnéztem, hogyan lehetne fölkapaszkodni a városi tanács épületének erkélyére (ma-

napság a rijekai rádió szerkesztősége működik benne), az ipari negyedben pedig elgyalogoltam a Whitehead-féle torpedógyár romjaihoz, ahol horgászok dacoltak a márciusban még mindig tomboló bórával, és amennyire lehetett, bemerészkedtem az egykori Ganz-hajógyár területére is, ahol a Szent István csatahajó épült, és amely manapság május 3-ról van elnevezve – arról a napról, amikor Tito partizánjai bevonultak Fiumébe, és az így létrejött Rijeka városát Jugoszlávia részévé tették.

A regény végére 2016 kora nyarán tettem pontot, napokkal azelőtt, hogy nekivágtam második, az előzőnél is rövidebb ösztöndíjas utamnak, az Isztriai-félsziget déli csücskében fekvő Liznjanba. *A fiumei cápa* egy évvel később látott napvilágot a Helikon Kiadónál. Pár nap múlva könyvbemutatót tartottunk Fiumében, az ottani magyarok helyi szervezete előtt, abban az épületben, amely a buszállomás mellett magasodik, ahonnét Kantridára és Abbáziába indultam az ösztöndíjam alatt. A tér a regényben régi nevén, Piazza Scarpaként szerepel, ma Jellasics bán nevét viseli. Időközben és azóta is több kisebb utat tettem Fiumébe. Az egyik legemlékezetesebb egy január végi volt, amikor mindvégig behavazott sztrádán haladtam a hegyek között, ám amint kijöttem az utolsó alagútból, mintha a télből a tavaszba értem volna: hónap nyoma se volt, ellenben ezer ágra sütött a nap, előttem pedig kékllett az Adria, amelynek partján Fiume ismerős tornyai hívogattak. De itt most gyorsan abba is hagyom, mielőtt túlságosan patetikus leszek.